

СТРУКТУРА УРОКУ В ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ

Частина уроку	Завдання	Сенс завдань	Необхідний час
ВСТУПНА	1. Актуалізація	1) Пожвавлення в пам'яті учнів опорних, пов'язаних з новою темою знань та життєвих уявлень, які треба «дістати» з довготривалої пам'яті.	До 5–7 хв. (якщо не передбачена перевірка домашнього завдання)
	2. Мотивація	2) Усвідомлення учнями потреби в пізнанні, персональної значущості нової теми, інтересу до неї.	
	3. Тема, очікувані результати	3) Оголошення нової теми та результатів, яких ми очікуємо від учнів (і перевірятимемо) наприкінці уроку.	
ОСНОВНА	Конструювання учнями знань і навичок, формування власного ставлення до теми	Активна діяльність учнів з дослідження, осмислення матеріалу, пошуку відповідей на раніше поставлені запитання, формулювання нових запитань і пошуку відповідей на них, відпрацювання вмінь і стратегій мислення*.	До 27–35 хв. (з 45 хвилин уроку)
ПІДСУМКОВА	Узагальнення й систематизація учнями отриманої інформації.	Учні разом з учителем узагальнюють та інтерпретують основні ідеї уроку; обмінюються думками та висловлюють особисте ставлення до окремих положень матеріалу чи уроку в цілому, оцінюють набуті знання й уміння; ставлять собі додаткові запитання; планують застосування вивченого.	До 10 хв.
	Рефлексія	Алгоритм дій учителя й учнів такий: узагальнення та систематизація засвоєного; оцінювання та самооцінювання; рефлексія.	

*Тут є сенс виокремлювати два етапи: 1) сприйняття нового матеріалу; 2) осмислення нового матеріалу.

СТРУКТУРА УРОКУ В ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ

Частина уроку	Завдання	Сенс завдань	Необхідний час
ВСТУПНА	1. Актуалізація	1) Пожвавлення в пам'яті учнів опорних, пов'язаних з новою темою знань та життєвих уявлень, які треба «дістати» з довготривалої пам'яті.	До 5–7 хв. (якщо не передбачена перевірка домашнього завдання)
	2. Мотивація	2) Усвідомлення учнями потреби в пізнанні, персональної значущості нової теми, інтересу до неї.	
	3. Тема, очікувані результати	3) Оголошення нової теми та результатів, яких ми очікуємо від учнів (і перевірятимемо) наприкінці уроку.	

СТРУКТУРА УРОКУ В ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ

Частина уроку	Завдання	Сенс завдань	Необхідний час
ОСНОВНА	Конструювання учнями знань і навичок, формування власного ставлення до теми	Активна діяльність учнів з дослідження, осмислення матеріалу, пошуку відповідей на раніше поставлені запитання, формулювання нових запитань і пошуку відповідей на них, відпрацювання вмінь і стратегій мислення*.	До 27–35 хв. (з 45 хвилин уроку)

*Тут є сенс виокремлювати два етапи: 1) сприйняття нового матеріалу; 2) осмислення нового матеріалу.

СТРУКТУРА УРОКУ В ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ

Частина уроку	Завдання	Сенс завдань	Необхідний час
ПІДСУМКОВА	Узагальнення й систематизація учнями отриманої інформації.	Учні разом з учителем узагальнюють та інтерпретують основні ідеї уроку; обмінюються думками та висловлюють особисте ставлення до окремих положень матеріалу чи уроку в цілому, оцінюють набуті знання й уміння; ставлять собі додаткові запитання; планують застосування вивченого.	До 10 хв.
	Рефлексія	Алгоритм дій учителя й учнів такий: узагальнення та систематизація засвоєного; оцінювання та самооцінювання; рефлексія.	

Розподіл методів розвитку критичного мислення згідно з частинами уроку

Частина уроку	Методи	Примітки
ВСТУПНА	<ul style="list-style-type: none"> • кластер • бортовий журнал • дерево передбачень • асоціативний куш • таблиця «З-Х-Д» (знаємо – хочемо дізнатися – дізналися): перша і друга колонки • мозковий штурм • робота в парах • кошик ідей та ін.	Методи цієї частини передбачають завдання, що потребують щонайменше часу для виконання. Не передбачають коментування чи виправлення помилок учнів; іноді (як «З-Х-Д») лише починаються в цій частині.

Розподіл методів розвитку критичного мислення згідно з частинами уроку

Частина
уроку

Методи

Примітки

ОСНОВНА

- формулювання визначення поняття через найближчий рід та вид
- читання в парах й узагальнення в парах
- читання з позначками
- картографування тексту чи інформації (майндремпінг)
- опорні слова
- карта понять
- бортовий журнал
- Т-таблиця
- концептуальна таблиця та ін.
- тонкі й товсті запитання
- дискусія
- робота в парах та малих групах
- займи позицію
- кубування
- коло ідей
- ПРЕС
- запитаймо одне одного
- кластер
- навчаючи вчуся
- запитай в автора
- таблиця «З-Х-Д» (знаємо – хочемо дізнатися – дізналися): третя колонка та узагальнення
- дискусія та ін.

Названі методи оптимальні для першого етапу цієї частини уроку: читання й узагальнення в парах, формулювання, визначення поняття, усі методи роботи з текстом та ін.

Решта методів – для другого етапу, адже вимагають від учнів ознайомлення з матеріалом: кубування, ПРЕС та ін.

Розподіл методів розвитку критичного мислення згідно з частинами уроку

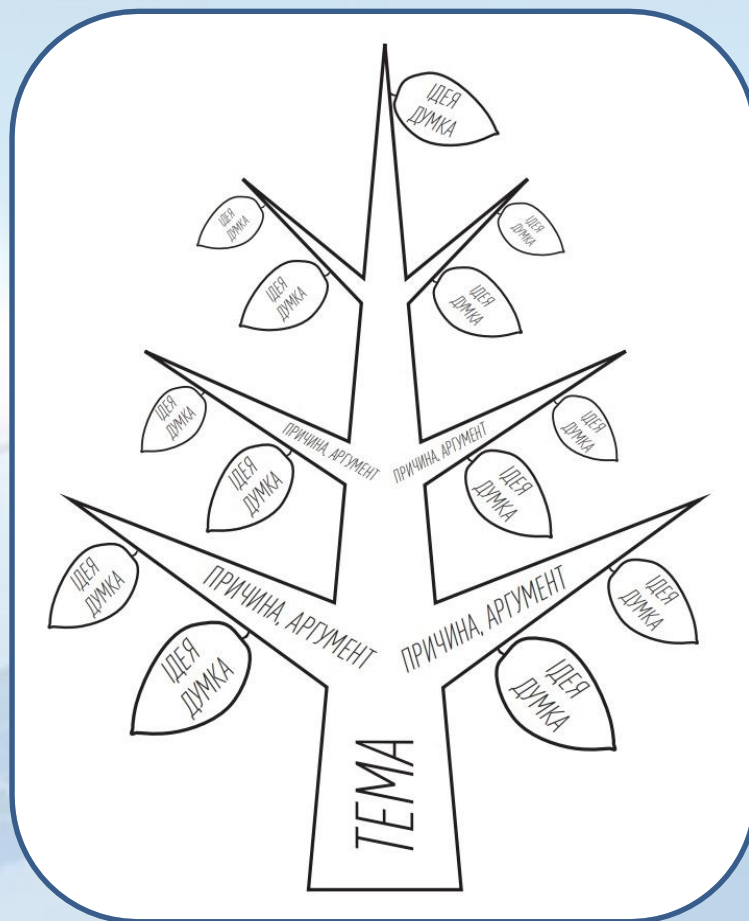
Частина уроку	Методи	Примітки
ПІДСУМКОВА	<ul style="list-style-type: none"> • сенквейн • ПМЦ (плюс – мінус – цікаво) • обговорення в загальному колі • аркуші самооцінювання • подвійний щоденник • лінія оцінювання та ін.	На цьому етапі, окрім названих, використовують також методи само- та взаємооцінювання, як-от: мішень, одне слово, смайлики та ін.

ДЕРЕВО ПЕРЕДБАЧЕНЬ

Мета застосування методу та його потенціал

Метод дає змогу навчити учнів формулювати припущення щодо розвитку сюжетної лінії в оповіданні, повісті або стосовно явища, події, що вивчатиметься, обґрунтовувати, пояснювати та систематизувати кожне з цих припущень.

Як організувати роботу

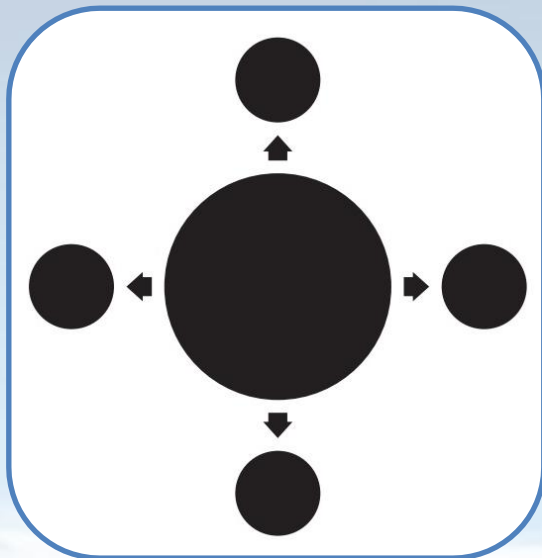
Учитель пропонує учням перед читанням тексту чи аналізом ситуації (соціальної, правової, морально-етичної) скласти схему «Дерево передбачень».

Для цього він запрошує учнів, орієнтуючись на назву тексту / тему уроку, передбачити, якими будуть елементи змісту. Якщо мова йде про проблему, яку потрібно розв'язати, можна передбачити можливі варіанти розвитку ситуації. Слід наголосити, що кожне із передбачень має бути обґрунтоване.

Результати роботи зображують на схемі «дерева», де «стовбур» - це тема, «листочки» - передбачення (що?), «гілки» - аргументи, обґрунтування передбачень (чому так?).

КЛАСТЕР

Мета застосування методу та його потенціал

Метод сприяє формуванню в учнів навичок графічної організації інформації; може бути засобом систематизації відомої учням інформації до знайомства з новою темою.

У вступній частині уроку метод дає змогу актуалізувати опорні знання учнів із фокусуванням на темі уроку.

Як організувати роботу

Метод передбачає виокремлення смислових одиниць тексту й графічне оформлення їх у певному порядку.

Учням можна дати таку інструкцію:

- Посередині чистого аркуша (класної дошки) напишіть ключове слово або речення, яке є «серцевиною» ідеї, теми.
  - Навколо «накидайте» слова або поняття, що відбивають ідеї, факти, які підходять для цієї теми (модель «планета та її супутники»).
  - По ходу записів з'єднайте слова прямими лініями з ключовим поняттям (у кожного із «супутників» теж з'являться «супутники», нові логічні зв'язки).
- Результатом роботи буде структура, яка графічно показує міркування на тему, визначає її інформаційне поле.

КОШИК ІДЕЙ

Мета застосування методу та його потенціал

Метод дає змогу актуалізувати опорні знання учнів, з'ясувати все, що вони знають або думають з обговорюваної теми уроку, мотивувати їхню пізнавальну діяльність, підвищити активність учнів, сприяти подальшому осмисленому читанню тексту.

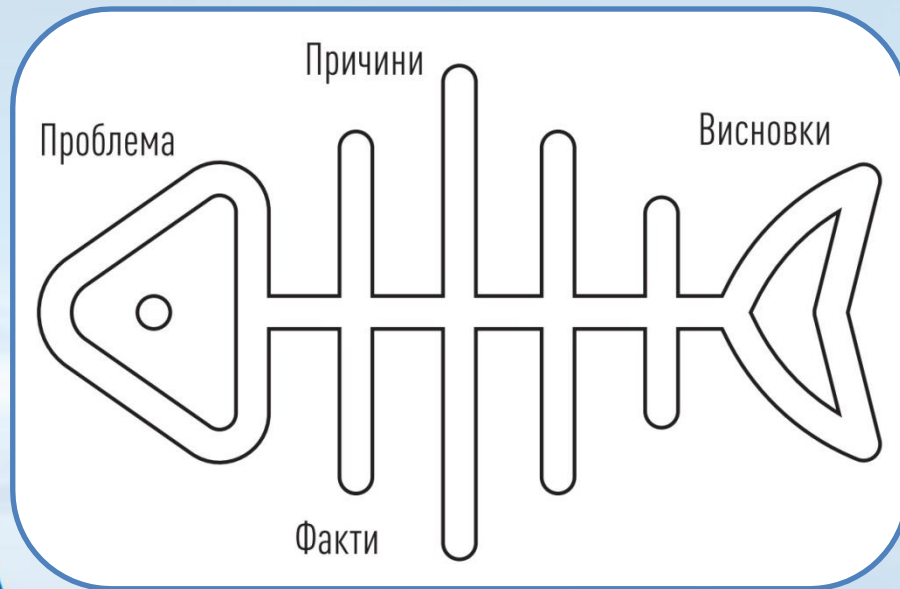
Як організувати роботу

На дошці вчитель зображує «кошик», у який умовно збиратиме те, що учні знають з теми, яка вивчатиметься на уроці. Діяльність організують так. Учитель ставить запитання про те, що відомо учням про проблему чи тему уроку. Спочатку кожний учень пригадує (за завданням учителя записує в зошиті) все, що знає (1-2 хвилини). Потім учні можуть обмінятися інформацією фронтально або в парах. Учні діляться одне з одним знаннями чи уявленнями (не більше ніж 3 хвилини). Це обговорення має бути організованим, наприклад учні мають з'ясувати, у чому збіглися їхні уявлення, з приводу чого виникли розбіжності. Далі учні озвучують, а вчитель коротко записує у вигляді тез їхні думки, «складаючи» в «кошик ідей» факти, думки, імена, поняття, кщо вони помилкові). Зазвичай ижню частину кошика, а ідеї, питання - у кти або думки, проблеми » наприкінці засвоєння нового вершення.

РИБ'ЯЧИЙ СКЕЛЕТ, АБО ФІШБОУН

Мета застосування методу та його потенціал

Мета методу - навчити учнів аналізувати текст, розрізняючи факти й думки, причини й наслідки; робити висновки на основі проведеного аналізу, користуючись спеціальним графічним організатором.

Як організувати роботу

Цей різновид графічного організатора вчитель зображує на дошці (аркуші паперу) під час обговорення.

Біля «голови» записують проблему, що розглядається. «Скелет» має верхні й нижні «кісточки»: 1) на верхніх вказують причини виникнення проблеми, на нижніх записують факти, що підтверджують сформульовані причини; або 2) на верхніх записують прояви проблеми, а на нижніх - причини цих проявів; або 3) на верхніх «кісточках» вказують думки, а на нижніх - факти, які їх підтверджують чи спростовують. Головний принцип полягає в тому, що верхній та нижній рядки записів мають бути логічно пов'язані. «Риб'ячий хвіст» містить висновок з міркувань.

Метод потребує постійного заохочення учнів до пошуку в тексті фактів та думок, зв'язків між ними. Роботу організують поетапно: спершу фронтально, а коли учні опанують навички роботи з організатором - у малих групах.

ШІСТЬ КАПЕЛЮХІВ (ЗА ЕДВАРДОМ ДЕ БОНО)

 Мета застосування методу та його потенціал

Метод дає змогу «розкласти думки по поличках», відокремити логіку від емоцій, бажане від дійсного, фантазії від фактів. «Одягаючи» один з капелюхів, учень обирає певний тип мислення. Шість капелюхів уможливають уміле диригування цілим оркестром думок, управління мисленням.

Метод може замінити всі методи підсумкової частини як за часом (до 10–15 хвилин), так і за змістовим наповненням.

ШІСТЬ КАПЕЛЮХІВ (ЗА ЕДВАРДОМ ДЕ БОНО)

Як організувати роботу

Учитель пояснює учням суть методу й «роль» учня / групи учнів, які «вдягнуть» капелюх одного з кольорів. Колір кожного капелюха пов'язаний з його призначенням.

Білий капелюх. Білий колір неупереджений та об'єктивний. Чіткі цифри, факти та об'єктивна інформація. Вдягнувши білого капелюха, учень уподібнює себе до комп'ютера.

Червоний капелюх. Червоний колір символізує гнів, лють, радість і взагалі почуття, емоції. Ось і учень в червоному капелюху має висловити свої емоції щодо теми. Цей тип мислення відкриває перед людиною широкі простори для відвертого висловлення своїх думок.

Чорний капелюх. Чорний колір похмурий, недобрий. Чорний капелюх прикриває собою все погане, те, що страшить людських очей. Учень, який вдягає чорного капелюха, зайнятий пошуками того, що в цьому явищі є негативним, несправедливим, помилковим, може призвести до небажаних наслідків.

Жовтий капелюх. Жовтий колір – сонячний, життєствердний. Жовтий капелюх сповнений оптимізму, під ним живе надія й позитивне мислення. Учень в жовтому капелюху позитивно оцінює явища чи події, які обговорюються.

Зелений капелюх. Зелений – це колір свіжого листа, достатку й родючості. Зелений капелюх символізує творчий початок і розквіт нових ідей. Учень, який його вдягає, спрямовує потік своїх думок на пошуки альтернатив, нових рішень, можливого розвитку подій.

Синій капелюх. Синій колір холодний, це колір неба. Синій капелюх символізує контроль й організованість. Учень у цьому капелюху підсумовує, визначає, якщо потрібно, напрямок подальшого обговорення.

ШІСТЬ КАПЕЛЮХІВ (ЗА ЕДВАРДОМ ДЕ БОНО)

Далі вчитель ставить відкрите (проблемне) запитання. Воно може бути пов'язане з тим, як минув урок і яких результатів досягли учні, або з матеріалом, який вони опрацьовували. Учитель розподіляє «ролі» між учнями / групами за допомогою капелюхів та дає час для обдумування (обмірковування) відповідей. Потім учитель організовує обговорення в загальному колі, де учні / групи презентують по черзі всі шість поглядів.

Наприкінці слід обговорити з учнями їхні враження від роботи, зокрема, такі запитання: *чим відрізнялися думки? як ви збагатили уявлення про предмет обговорення?*

